

פרשת בא

האלקים בשמים, ואתה על הארץ

החפץ חיים זצ"ל סיפר סיפור, שכולו מוסר השכל: בעיירה אחת היה איזבושציק, מעין מוכתר ושתדלן אצל הרשות. בקושי הסתדר עם סידור התפילה, על חומש אין מה לדבר. כשפקד את בית הכנסת בשבת, אמר לשמש: "בשבוע הבא יש לי יאהרצייט. יום זיכרון לאבי. ראה נא להסדיר לי מפטיר ותפילת מוסף, ועליה ביום שלישי הבא." ענה השמש: "המפטיר והמוסף, שלך. אבל עליה לתורה, אין ביום שלישי...". גאתה חמתו של האיזבושציק: "שכחת עם מי אתה מדבר, שמש! יעקיל אומר שתהיה עליה לתורה, תהיה עליה לתורה...!" משך השמש בכתפיו, פנה והלך.

זועם ופגוע פנה יעקיל האיזבושציק לשכנו: "זוכר אני שקראו בתורה ביום חול!" אמר. אישר הלה: "אכן, בימי שני וחמישי קוראים בתורה". "וביום שלישי?" שאל. "אין קריאה", צדק השמש. "אף פעם לא?" התעקש יעקיל. "לעתים נדירות", הבהיר השכן. "כשחל יום צום..." "ומתי חל יום צום?" חקר יעקיל. "בעשרה בטבת, י"ז בתמוז..." אמר השכן. "או כשיש צרה, לא עלינו, והרב גוזר צום. בימי סכנה או מגפה, או גזירה רעה..."

אורו עיני יעקיל. בבוקר יום ראשון מיהר לבית המרזח, וקנה בקבוק וודקה משובח, רבע רובל מחירו. עלה לתחנת המשטרה, והניח את הבקבוק לפני השוטר המשועמם, ידידו. מזג שתי כוסות ברוחב יד, השוטר שתה בקורת רוח ויעקיל הפטיר: "יודע אתה שהעיירה שלנו היא, למעשה, מחוץ לתחום המושב של היהודים..."

"למי זה אכפת..." הפטיר השוטר, ולגם. לגם יעקיל לעומתו, ואמר: "מה פירוש למי זה אכפת, תבוא ביקורת מפורבורג, ובמי ינזפו, הלא כך." "מי יבוא, מי ינזוף", ביטל השוטר את החששות, "אינם יודעים שכפר זה קיים, לבדוק יבואו..." "יבואו יבואו", קבע יעקיל, "ובך ינזפו."! הוודקה עלתה למוחו של השוטר, ועירפלה את שיפוטו: "ומה אעשה, איפוא", שאל.

"יום ראשון היום", הזכירו יעקיל, "לך לכיכר העיירה ותכריז, שעד יום ראשון הבא חייבים כל היהודים לעקור מן המקום, שאם לא כן יגורשו בשוטים! ואל תסכים לדבר עם איש מן היהודים, מלבדי."! "כדברך אעשה", הבטיח השוטר, ורוקן את שארית כוסו.

לא עברה שעה ארוכה, והעיירה רעשה וגעשה. חנוונים סגרו את חנויותיהם, רוכלים הגיפו דוכניהם. הכל התכנסו לבית הרב לטכס עצה, שיגרו שליח ליעקיל השתדלן, והשליח חזר בידיים ריקות: יעקיל שוכב במיטתו, מאז חזר ממטה המשטרה חשך עליו עולמו. כמעט אחזו השבץ, אינו יכול לבוא. החליטו, שאם אין יעקיל יכול לבוא לאסיפה תבוא האסיפה אצל יעקיל. קם הרב, קמו הפרנסים, קמו אחריהם כולם, ופנו לביתו של השתדלן. התיישב הרב ליד מיטתו, התיישבו הפרנסים סביבו, והכל עמדו סביבם ביראת כבוד. ויעקיל פתח וסיפר כיצד נקרא למטה המשטרה, כיצד נמסר לו דבר הגזירה הנוראה. ולא, הוא לא קיבל את הדברים בשלווה, פתח והזכיר לאותו ערל את כל הטובות שקיבל ממנו, בכה לפניו, התחנן, תלש שערות ראשו, וללא הועיל. פרס בפניו את חולצתו, אמר: "ירה בי, ולא אראה ברעה אשר תמצא את עמי!" אבל הערל בשלו, קשוח כצור חלמיש. אמר: "פקודה היא מגבוה. משר הפלך, ואולי אף מפורבורג. אין בידו להועיל". שבור ורצוץ שבתי לביתי, הקיץ הקץ על קהילתנו המפוארת, סיים בבכי.

שמעו נדהמים. הרב התעשת ראשון: "אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם, אל יתייאש מן הרחמים", הזכיר. חייבים לעשות דבר מה. "אין אפשרות", פסק יעקיל. "מוכרחים", אמר הרב. נאנח יעקיל. ראשית לכל, יש לברר מהיכן הגיעה הגזירה. אם מפורבורג, אין סיכוי לשנותה. אם משר הפלך, שונה הדבר. ידיד לו בחלונות הגבוהים, מקורב לשר הפלך. אם יקבל איזו מתת, אולי יוכל לפעול מה.

פרשת בא

אבל עיניהם הרואות, אין בו כח אף לקום ממיטתו. "קווי השם יחליפו כח", ציטטו באזניו. חייב הוא להתחזק, קהילה שלמה תלויה בו, נושאת אליו עין, תתפלל להצלחתו. לא עת רפיון עתה, עת לעשות!

אין ברירה. יביאו חמישים רובלים, ודמי נסיעה. "חמישים רובלים", נבעתו. והעיירה כה עניה! כאן זה כסף רב, הסכים אבל בעיר הפלך אין זה אלא כסף קטן, בפחות מזה לא יפעל דבר. אבל אם חפצים הם שיסע, יש למהר. אין פנאי.

מיהרו וערכו מגבית בזק. שקלו על ידיו חמישים רובלים, הוסיפו דמי נסיעה. בערבו של יום חזר, שם פעמיו היישר לבית הרב. בשורה אחת טובה בפיו, והשניה רעה. הבשורה הטובה: לא מפטרבורג יצאה הגזירה. ידו של יועץ שר הפלך בדבר. אכן ניתן לבטל ולהעביר את רוע הגזירה. והבשורה הרעה: זה יעלה חמש מאות רובלים.

"חמש מאות", נבעת הרב. האיזבושציק משך בכתפיו, ידידו יקח מעט לעצמו, יתן את הרוב למזכיר השר, ודמי לא יחרץ לכמה מסביב... ולבסוף, אין בטחון שכל זה יעזור... "מה עושים?", מלמל הרב. "דבר ראשון, אוספים את הכסף. הנה אני תורם חמישים. ודבר שני, גוזרים תענית ציבור למחר". "למחר אי אפשר", אמר הרב, וגם יעקיל כבר בירר וידע. "יש לקבל תענית מבעוד יום. רק ליום שלישי אפשר". "יהיה ליום שלישי", הסכים יעקיל "בינתיים אסע, ואראה מה ניתן לפעול".

הכלל, נמסרו לידי ארבע מאות וחמישים רובלים, שארית כספם של עניי העיירה המרודים. קם ונסע, ותפילותיהם מלוות אותו. בערבו של יום חזר, בישר שכל האמצעים הופעלו, אך אין לדעת באיזו מידה הצליחו. רק מחר ידעו, ביום התענית. ולמחרת, כמובן השתתף בתפילה, גם עלה לתורה. לאחר התפילה נטל בקבוק וודקה בידו ועלה למטה המשטרה, ועיני הכל צופיות בו ומייחלות להצלחתו. הפעם שתה השוטר לבדו, יעקיל שרוי בצום, יום זיכרון הוא לו. וגם תענית ציבור, כזכור. יחד עם השוטר יצא, ועיני שניהם זורחות. השוטר בישר שהגזירה בטלה, ויעקיל היה לגיבור היום... בבזז סקר יעקיל את השמש הזקן, שסירב לתת לו עליה ביום שלישי. יעקיל החליט, אז יעקיל השיג. ומה גרם השמש בסיכלותו? שלושה ימי צער ואבל, יום תענית, והפסד של חמש מאות רובלים...

ומוסר השכל: אם איזבושציק נבער יכול להשיג כל רצונו, אם ברצון ואם בדרכי עקיפין וכורח. כיצד יחשוב אדם זעיר שיעלה בידו להפר רצון הבורא הכל יכול! כלום לא שילם פרעה עשרת מונים יותר מאותם בני עיירה!

ואנו, כולנו, כיצד יעלה בדעתנו שנוכל אנו להפר עצת בוראנו?!